

5.2 Muzeum národní

David VAHALA

Národní muzeum[1] patří mezi největší a nejstarší kontinuálně působící muzejní instituce na území České republiky a jeho postavení v českém muzejnictví je klíčové.

Národní muzeum je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury České republiky a ústřední státní muzeum, přičemž plní funkci sbírkotvornou, vědeckou, metodickou a osvětovou. Posláním instituce je aktivní a systematické rozvíjení národní identity včetně vědomí příslušnosti ke světovému společenství a kultuře. Díky svému vývoji lze muzeum charakterizovat jako široce polytematický a multidisciplinární ústav. Organizačně je instituce rozčleněna do pěti specializovaných ústavů (tj. České muzeum hudby, Historické muzeum, Knihovna Národního muzea, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur a Přírodovědecké muzeum), dále provozně-technických útvarů a na odbor pro centrální sbírkotvornou a výstavní činnost. V čele instituce stojí ministrem kultury jmenovaný generální ředitel, který je mu odpovědný a který jmenuje jako své poradní orgány Radu a Vědeckou radu Národního muzea a Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost. Generální ředitel může také jmenovat a odvolávat vedoucí zaměstnance řídící jednotlivé organizační součásti instituce. Národní muzeum zastává svou funkci ve smyslu ustanovení platné muzejní legislativy – bylo zřízeno za účelem získávat, shromažďovat, trvale uchovávat, evidovat, odborně zpracovávat a veřejnosti zpřístupňovat spravovanou muzejní sbírku.[2]

Muzeum v současné době spravuje a zpřístupňuje největší sbírku muzejní povahy u nás, která se dělí celkem do 36 podsbírek.[3] Sbírkotvorná činnost se vztahuje na hmotné doklady vývoje přírody, prehistorie a historie a to jak české, tak zahraniční

provenience. Sbírka oborově pokrývá téměř všechny přírodní a společenské vědy a je tvořena dle sbírkotvorné koncepce a na základě vědeckého poznání.[\[4\]](#) Mimo to instituce spravuje historický knižní fond, zámecké knihovny a odbornou veřejnou knihovnu (Knihovna Národního muzea) a specializovaný muzejní archiv zvláštního významu (Archiv Národního muzea), který obsahuje velmi cenné prameny k dějinám muzejnictví.[\[5\]](#) Výsledky své činnosti muzeum prezentuje především svými expozicemi a výstavami, publikační a přednáškovou činností. Mimo to instituce pořádá každoročně celou řadu kulturních akcí a vzdělávacích programů a také odborných setkání – konferencí, sympózií, seminářů, workshopů atd. Pracovníci se taktéž podílí na pedagogické činnosti v oborech své působnosti.[\[6\]](#) Muzeum je vydavatelem velkého množství periodických a neperiodických publikací a to jak tištěných, tak elektronických.[\[7\]](#) Instituce může na vyžádání vydávat osvědčení k vývozu předmětů kulturní hodnoty, zpracovávat odborné posudky, expertízy a rešerše a poskytovat další služby plynoucí z předmětu její činnosti.[\[8\]](#)

Při Národním muzeu také působí jedno z metodických center pro oblast muzejnictví – Centrum pro prezentaci kulturního dědictví. Toto metodické pracoviště má významné postavení v soudobém českém muzejnictví a muzeologii, přičemž smyslem jeho činnosti je problematika zprostředkování kulturního dědictví a poznatků o něm směrem k odborné i laické veřejnosti. Centrum systematicky buduje muzeologickou knihovnu obsahující jak českou, tak zahraniční literaturu, provozuje webovou informační službu o dění v muzejnictví (portál emuzeum.cz), provozuje webový portál zpřístupňující české muzejní sbírky a sloužící jako národní agregátor pro Evropskou digitální knihovnu a také vydává odborný recenzovaný muzeologický časopis *Muzeum – Muzejní vlastivědná práce*. Pracovníci centra mimo to také zpracovávají metodiky a řeší projekty zaměřené na dostupnost muzeí návštěvníky se specifickými potřebami. Pracovníci se také zabývají možnostmi využití muzejních sbírkových předmětů a digitalizovaného obsahu při výuce na základních a středních školách a podílejí

se na vysokoškolské výuce. Výsledky činnosti jsou navíc průběžně prezentovány na odborných akcích (zejména konferencích) v tuzemsku i zahraničí. Centrum také realizuje významné muzejní počiny – např. Pražskou muzejní noc.^[9]

Činnost Národního muzea jako ústřední české muzejní instituce může být v mnohých ohledech inspirativní nejen pro ostatní instituce, ale i pro muzejní zaměstnance. Muzeum se postupně transformovalo v moderně fungující instituci sledující nejnovější trendy v oborech své činnosti, které úspěšně aplikuje v praxi.

^[1] K historii instituce (výběrově): Karel Tieftrunk, *Dějiny Matice české*, Praha 1881; Jan Matouš Černý, *Museum království Českého. Stručná zpráva historická i statistická*, Praha, vlastním nákladem 1884; Josef Hanuš, *Národní muzeum a naše obrození. K stoletému jubileu založení muzea 1–2*, Praha, 1921 a 1923; Gustav Skalský – Vladimír Denkstein – Miloslav Novotný – Jan Obenberger (eds.), *Národní muzeum 1818–1948*, Praha, Orbis 1949; *150 let Národního muzea v Praze. Sborník příspěvků k jeho dějinám a významu*, Praha, Orbis 1968; Karel Sklenář, *Vznik prehistorického oddělení Národního muzea v roce 1893*, ČNM – historické muzeum 153, 1984, s. 128-145; Jiří Rak, *Koncepce historické práce Vlasteneckého muzea v Čechách*, ČNM – historické muzeum 153, 1984, s. 98-111; Karel Sklenář, *Obraz vlasti. Příběh Národního muzea*, Praha, Paseka 2001 (zde další literatura).

^[2] MK ČR, Zřizovací listina Národního muzea, Praha 2000, článek III., IV., V. a VII., nstr. Národní muzeum – výroční zpráva 2011, Praha 2012, s. 1. Obojí dostupné na <http://www.nm.cz/Organizacni-struktura/Dokumenty/> (online, 20. 12. 2012).

^[3] Sbírka Národního muzea je v současné době tvořena antropologickou podsbírkou, archeologickou podsbírkou, asijskou podsbírkou, podsbírkou časopisů, botanickou podsbírkou, podsbírkou Centrum pro dokumentaci populární hudby

a nových médií, podsbírkou Doklady k vývoji knižní kultury, entomologickou podsbírkou, etnografickou podsbírkou, podsbírkou etnografie Náprstkova muzea, podsbírkou Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média, geologickou podsbírkou, historickou podsbírkou, podsbírkou Knihovna Náprstkova muzea, podsbírkou knihy, mineralogickou podsbírkou, mykologickou podsbírkou, podsbírkou negativy a diapozitivy, podsbírkou numismatika Náprstkova muzea, numizmatickou podsbírkou, paleontologickou podsbírkou, petrografickou podsbírkou, podsbírkou pravěk/starověk Náprstkova muzea, podsbírkou písemnosti a tisky a zoologickou podsbírkou. Do sbírky dále spadají sbírka broušených drahých kamenů, sbírka divadlo, sbírka hudebních nástrojů českého muzea hudby, sbírka hudebněhistorického oddělení českého muzea hudby, sbírka klasické archeologie Historického muzea, sbírka meteoritů, sbírka Muzea Antonína Dvořáka, sbírka Muzea Bedřicha Smetany, sbírka novodobých českých dějiny Historického muzea, sbírka tektitů a sbírka tělesné výchovy a sportu. Blíže viz *Centrální evidence sbírek MK ČR* – <http://ces.mkcr.cz/cz/sb.php?evc=MMM/002-05-02/117002> (online, 20. 12. 2012). Sbírkou Národního muzea obsahovala k 31. 12. 2011 celkem 3 404 358 evidenčních čísel. *Národní muzeum – výroční zpráva 2011*, Praha 2012, s. 15. Dostupná na <http://www.nm.cz/Organizacni-struktura/Dokumenty/> (online, 20. 12. 2012).

[4] Tj. mineralogie, geologie, petrologie, paleontologie, hydrobiologie, mykologie, botanika, entomologie, zoologie, antropologie, prehistorie a protohistorie, středověká a klasická archeologie, české dějiny, národopis, numismatiku, dějiny divadla, dějiny tělesné výchovy a sportu, pravěku a starověku Předního východu a Afriky, mimoevropské etnografie, asijské kultury, muzikologie a knihovědy atd. MK ČR, *Zřizovací listina Národního muzea*, Praha 2000, článek IV.

[5] MK ČR, *Zřizovací listina Národního muzea*, Praha 2000, článek IV. *Národní muzeum – výroční zpráva 2011*, Praha 2012,

s. 1.

[6] MK ČR, *Zřizovací listina Národního muzea*, Praha 2000, článek IV.

[7] Mezi periodické publikace Národního muzea patří [Musicalia – Časopis Českého muzea hudby](#), [Časopis Národního muzea – Řada historická](#), [Journal of the National Museum \(Prague\) – Natural History Series](#), [Sborník Národního muzea v Praze – řada A – Historie \(Acta Musei Nationalis Pragae\)](#), [Sborník Národního muzea v Praze – řada B – Přírodní vědy](#), [Sborník Národního muzea v Praze – řada C – Literární historie](#), [Numismatické listy](#), [Muzeum – Muzejní a vlastivědná práce](#), [Annals of the Náprstek Museum](#), [Lynx – nová serie](#), [Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae](#), [Bulletin mineralogicko-petrologického oddělení Národního muzea v Praze](#), [Fontes Archaeologici Pragenses](#). Blíže viz <http://www.nm.cz/publikace.php> (online, 20. 12. 2012).

[8] MK ČR, *Zřizovací listina Národního muzea*, Praha 2000, článek IV.

[9] *Koncepce činnosti metodického centra (do roku 2016)*, Praha, nedat., nstr. Dostupné na <http://www.emuzeum.cz/admin/files/File/Koncepce-cinnosti-Centra-pro-prezentaci.pdf> (online, 20. 12. 2012).

Centrum pro prezentaci kulturního dědictví – <http://www.emuzeum.cz/o-centru/> (online, 20. 12. 2012).